

Co viděl básník ve své tváři

Přitáhnout pozornost.

Nalákat, navnadit. Možná trochu provokovat, **vyvolat diskusi, otevřít téma.**

Tohle uměl básník Petr Hruška vždycky dobře.

RADIM KOPÁČ

Jednou poněkud vnějškově, laciněji: třeba když zpolitizoval Státní cenu za literaturu anebo „ztratil“ v rychlíku z Ostravy do Prahy rukopis svých deníkových záznamů. Jindy ale hlouběji, vážněji: například když uspořádal dílo svého mrtvého přítele Jana Balabána, napsal monografii Ivana Wernische – nebo vydal novou sbírku básní. Jako právě teď. Hruškova devátá kniha veršů dostala název *Spatřil jsem svou tvář*. Vychází v roce jeho osmapadesátin, vydal ji brněnský Host a ilustroval Jakub Špaňhel.

Mimochodem k tomu ilustrátorovi: Špaňhel je mistr rozměrných olejů, výjevů tonoucích v šedivé mlze, málem abstraktních plátén, která vyznějí v galerijním prostoru nejlépe z odstupu několi-

ka metrů. Je s podivem, že jejich reprodukce fungují taky na miniaturní ploše knihy. Ztratily sice objemovost, ale získaly neméně nálehavou plošnost. Špaňhel totiž zvládá v jednom rámci obojí: magie dvou i tří rozměrů je u něj jedna. A Petr Hruška? Jaký je ve své novince?

První cesta kolem světa

Jiný. Dost jiný, než jak ho známe z jeho vrcholných čísel, realizovaných po roce 2000, jako *Vždycky se ty dveře zavíraly*, *Auta vjíždějí do lodí*, *Nevlastní* nebo *Nikde není řečeno*. Básník opustil jemnou síť rodinných či přátelských vazeb, pomalých pozorování psychických profilů, dispozic a indispozic svých hrdinů ve vybraných situacích, prostě veškeré to odečítání metafyziky z nejbližší reality, den co den prožívané skutečnosti – a zamířil hluboko do dějin. Navíc mimo důvěrně známé kulisy Ostravska. Kam, napovídá motto sbírky: „Před pěti sty lety, dne 8. září 1522, dokončila jediná zbývající loď Magalhaesovy výpravy první cestu kolem světa.“

Fernao de Magalhaes (1480–1521) byl, jak známo z ho-

din dějepisu, portugalský mořeplavec ve službách španělského krále. Zažil finále středověku a spoluotevřel novověk. V září 1519 se vydal s pěti lodmi a víc než dvěma stovkami mužů na cestu, která měla dokázat, že Země je kulatá. Z pěti lodí se nakonec vrátila po třech letech domů, jak anoncuje Hruška, jediná; přízračně ta, co dostala jméno Victoria.

Sice s důkazem a taky se spoustou koření, hlavně hřebíčkem – ale bez Magalhaese; toho zabili domorodci při konfliktu na ostrovech, kde se dneska rozkládají Filipíny.

Pro historii pak vychází z celé výpravy jako nejdůležitější zápis, který pořídil jeden z osmnácti přeživších, Antonio Pigafetta (1491–1534), původem Ital, najatý na cestu jako kronikář. Po celý čas výpravy si dělal poznámky: slovem i obrazem. A dva roky po šťastném návratu to všecko sepsal: popsal zemi, lidi, moře i hvězdné nebe nad hlavou. Barvitě, fascinovaně, lyricky. Vymodeloval profilového domorodce, člověka magického, jeho rituály a zvyky. Zaznamenal desítky jeho výrazů. Rozkreslil život tamější přírody, fauny i flóry. A taky si všimnul, že se přes zeměkouli táhnou různá časová pásma. V češtině vyšla Pigafettova *Zpráva o první cestě kolem světa* v roce 1975 v nakladatelství Mladá fronta.

Brána nali-pui

Petr Hruška se pokusil ve své novince něco z toho Pigafettova objevitelského nadšení přenést k nám, do současnosti. Pořídil

z toho stostránkového dokumentu digest a uzlové body přepsal do volného verše. Někdy krátil, jindy fikčně prodlužoval, komentoval. Zatímco Pigafetta nadšeně obhlížel nové kraje a nové mravy, Hrušku fascinovala jednak objevitelova řeč, poezie v té nejčistší, základní formě, jednak jisté napětí, které z toho objevitelství plyne. Napětí mezi rozumem a nerozumem, takzvaně civilizovaným bílým mužem na jedné straně, namachrovaným a drzým Evropanem, samozvaným misionářem, který drancuje a vraždí ve jménu Krista, kde se dá – a divochem na straně druhé, bezelstným primitivem, co chodí nahý, svá slova cedí přes oheň a vodu, a když umírá, trochu se skrčí, aby se „vešel do brány nali-pui“.

Z toho se dá jistě pro dnešek, plný neuroz, bludů a zoufalé, úzkostné agresivity, aplikované na všech frontách politiky i společnosti, vyvodit leccos: nostalgie, stejně jako kritika, progresu i regrese. Hruška ale žádné ideové stanovisko nezaujímá, spíš se veze na vlně jedné dávné básně, kterou svým tvůrčím angažmá nadšeně aktualizuje, nabízí dnešku k volnému použití. Otázkou

možná zůstává, proč zrovna Antonio Pigafetta – a ne třeba Marco Polo, Odorik z Pordenone, Ulrich Schmidl nebo Hans Staden. Ti všichni se taky toulali po glóbu, mnohdy ještě o pár století dřív než Pigafetta, a vozili ze svých cest neméně poetické zpravodajství.

Ono je to ale asi jedno. Důležité je, co vzniklo. A u Hrušky je výsledkem v základě stejný jako u posledního románu Bianky Bellové *Ostrov*, v němž autorka odkazuje zpracovanou látkou i metodou právě na zmíněného Marka Pola, na jeho *Milion*, případně na *Pohádky tisíce a jedné noci*. Nejdřív podiv nad tím, že je s novou knihou najednou skoro všecko jinak – a pak velký otazník, čemu má ta proměna, ten autorský obrat posloužit. Každopádně i pro novou knihu veršů Petra Hrušky platí, že básník trochu provokuje, vyvolává diskusi, otvírá téma. Jakou tvář to vlastně spatřil. A co v ní viděl...

Petr Hruška:
Spatřil jsem svou tvář

Host, Brno 2022, 72 stran

.....
Autor je literární a výtvarný kritik